

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра практики англійської мови

“Сучасні проблеми германського та романського мовознавства”

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

*К.С. Пантілеєнко
м. Дніпропетровськ*

ВПЛИВ МЕНТАЛЬНОСТІ НА МОВНУ РЕПРЕЗЕНТАЦІЮ КОНЦЕПТУ «ЖИТТЯ» В РОМАНІ СУЧАСНОЇ ПИСЬМЕННИЦІ М. МАТІОС

Стаття розкриває проблеми формування ментальності під впливом традицій та культури, соціальних структур і усього середовища людини. В свою чергу, мовна картина світу забезпечує маніфестацію концептуальної картини сприйняття засобами, сформованими у межах єдиної національної мовно-концептуальної картини світу.

Ключові слова: ментальність, культура, досвід, уявлення, концепт.

Пантилеєнко Екатерина Сергеевна

Влияние ментальности на языковую репрезентацию концепта «жизнь» в романе современной писательницы М. Матиос

Статья раскрывает проблемы формирования ментальности под воздействием традиций и культуры, социальных структур и всей среды влияния на человека. В свою очередь, языковая картина мира обеспечивает манифестацию концептуальной картины восприятия средствами, сформированными в пределах единственной национальной как языковой так и концептуальной картинах мира.

Ключевые слова: ментальность, культура, опыт, представление, концепт.

Pantileinko Katerina

The influence of mentality on the language representation of the concept “Life” in the modern novel by M.Matios

The article exposes the problems of forming mentality under the influence of traditions and culture, social structures and environment. At the same time, the linguistic picture of the world provides manifestation of conceptual picture of perception facilities, formed within the limits of unique national lingually-conceptual the world pictures.

Key words: mentality, culture, experience, representation, concept.

В статті досліджується вплив ментальності на мовну репрезентацію концепту «життя» в романі сучасної письменниці М. Матіос «Солодка Даруся». Як відомо, ментальність вважається одним з важливих культурно-історичних чинників. Вона формується століттями під впливом традицій та культури, соціальних структур і усього середовища життєдіяльності людини. В свою чергу, культура кожного суспільства має свої особливі уявлення, чинники та підґрунтя для виникнення та формування ментальності. Вона містить загальні уявлення, якими слід бути чоловікам і жінкам та чим вони повинні займатися в суспільстві і сім'ї. Як відомо, уявлення ментальності що до життя, можуть бути стереотипними і неточними, стійкими та змінними відносно до нової інформації або дуже віддаленими від реальних характеристик і поведінки конкретних персонажів.

У процесі пізнання навколишньої дійсності у свідомості людини виникають концепти для формування картини світу, в якій відбувається виокремлення фактів предметної та поняттєвої сфер засобами мови. Мовна картина світу забезпечує маніфестацію концептуальної картини сприйняття мовними засобами, сформованих у межах єдиної національної мовно-концептуальної картини світу.

Ментальність національної мови містить інформацію про людину як представника певної культури, забезпечує її характеристику з

найрізноманітніших поглядів, демонструє національний підхід до виділення найбільш значущих фрагментів її життєдіяльності.

Розглядаючи питання впливу ментальності на концепт, можна виділити два основні напрями експерієнційно-менталістський і духовно-менталістський. Перший спирається на філософію експерієнційного, чи досвідного реалізму, започаткованого Дж. Лакоффом і М. Джонсоном [2], з опорою на їх попередників - Л. Вітгенштейна, Е. Сепіра, Б. Л. Уорфа, Ч. Філлмора, Ж. Піаже, В. Тернера [3; 72]. Цей напрям, як вважається, базується на пошуку певних сенсорно-розумових універсалій англосаксонської ментальності, спочатку розглядається поняття втіленого розуміння (*embodied understanding*) як прив'язки концепту до тілесного досвіду людини і людства у цілому - досвіду, пропущеного крізь культурологічні основи, і втілює осмислення прояв концептів[2; 14].

В романі М. Матіос «Солодка Даруся» саме через ментальне бачення життя героїв можна дослідити, як закладені історично погляди сільського суспільства виступають ефективним засобом формування уявлень мовної репрезентації концепту «життя», і в той же саме час через ментальність відбувається осмислення духовних цінностей та світосприйняття. Наприклад, «Вони таки не мають смальцю в голові а Бога в череві, її сусіди, бо думають, що вона дурна. А Даруся не дурна — вона солодка»; «Люди тільки колотнечу в чужому житті роблять. Їм, може, без людей добре. - Як то до чого люди?! Для контролю.- Е-е-е, кумко—душко... Та то би нічого, якби вродився хлопець. А то дівка... та ще вдень, пополудню...» [1;15,95]. На основі ментальних бачень для жіночого та чоловічого в романі Матіос зображуються фрагменти, побудовані на гострому драматизмі життєвих ситуацій, подій та характерів персонажів – осіб чоловічої та жіночої статі через мовну репрезентацію концепту «життя». «Вона (Даруся) навіть колись питала тата, чому кожна молода йде до шлюбу так, ніби вся вулиця — лиш її одної. «Бо до шлюбу вона — княжна», — відповів тато. «А після шлюбу?» — питала Даруся. Тато чомусь зітхнув: «Нещасна жінка». Поки Даруся не буде нещасною, вона завжди до тата йтиме, як княжна. І ніхто їй не

розказ»; «Ото котра молодиця любить дримбу більше, ніж веретено, веде очима за Цвичковою торбою пильніше, аніж за чоловічими штанами: може, у дримбі жінки і справді пізнавали себе: до часу байдужих і лінивих, аж поки не візьмеш їх у руки, а вже як візьмеш — то почувеш такі соковиті переливи і тонкі зойки, що зайдеться тобі серце і плачем, і співом одночасно, і не зрозумієш, де ніч, а де сонце, бо лише жіноче тіло так розкішно здригається від ласки, як тіло дримби від пальців... [1; 22, 38].

Саме «переживання» виступає одним із способів досягнення концепту, які можуть бути безпосередньо названі притаманним їм іменем, маніфестовані шляхом зображення, вираження чи опису, в тому числі художнього, з'являючись, з допомогою певних натяків, асоціацій, споріднених концептів (життя та доля), що також невід'ємно формуються під впливом ментальності та репрезентуються через ключові мовно-художні концепти. «Бо світилися Цвичкові ребра крізь сорочку — і не знати, чи то фамілія його така була худа, чи то неприкаяне життя так висушило чоловіка; І, о, чудо: Іван вигулькував з-поза повороту, як травневий гриб — шушерепок — після дощу: несподівано, зненацька, що й не встигнеш розгледіти коли; почав збирати Дарусю, як тато доньку до шлюбу [1; 45, 57; 59].

Фактично спрацьовує вертикальний контекст - знання реалій епохи, залучення якого дозволяє Матіос зібрати ключові для кожного з персонажів в романі гендерні концепти з мозайки емоційно навантажених деталей, що конвертують іконічні образи ментальності душ, спустошених важкими переживаннями життя.

Дослідницький образ ментальності, що задається в його подальших деталізаціях в прозі як «сітки чи мережі» життя, а в ньому і щастя, концептів, які поступово змінюються, набуваючи більшої динамічності і мінливості. Ментальна прив'язка мовного концепту «життя» до середовища реалізації, а саме, через розуміння художніх і естетичних особливостей в романі Матіос, які володіють потужними енергетичними потенціалами як джерелами емоційної репрезентації в художньому сприйнятті.

Список використаної літератури

1. Солодка Даруся: / Марія Матіос. – Львів: ЛА «Піраміда», 2011. – 188с.
2. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Love By / G. Lakoff, M. Johnson. - Chicago : The University of Chicago Press, 1980. - 242 p.
3. Lakoff G. More than Cool Reason : A Field Guide to Poetic Metaphor / G. Lakoff, M. Turner. - Chicago : The University of Chicago Press, 1989. - 230 p.
4. Turner M. The Literary Mind. The Origins of Thought and Language / Mark Turner. - N. Y. ; Oxford : Oxford University Press, 1996. - 187 p.